

Amsterdamse psycholoog drs. Herman Cohen:

Druggebruik nauwelijks een probleem

Door P. J. Kat

„De wijze waarop het probleem van het druggebruik wordt benaderd, stoelt op een traditionele moraal, die gedekt wordt door pseudo-wetenschappelijke begrippen als „verslaving“ en „afhankelijkheid“. Uit het hele complex van mogelijke gevaren zijn er een paar naar buiten gelicht en opgeblazen. Daardoor wordt schijnbaar het verbod van druggebruik gerechtvaardigd. Als ik het drug-probleem vergelijk met andere sociale problemen, dan valt het illegale drug-gebruik nauwelijks als „probleem“ aan te merken.“

Dit zegt de Amsterdamse psycholoog drs. Herman Cohen (33), die op verzoek van de Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid een onderzoek heeft ingesteld naar de achtergronden van het toenemende (illegale) gebruik van middelen die onder de Opiumwet vallen. Drs. Cohen heeft daartoe ongeveer duizend jonge mensen over hun ervaringen met drugs ondervraagd.

Vast staat dat in Nederland tussen de 13.000 en 22.000 mensen met verdovende middelen experimenteren. Het gebruik concentreert zich vooral in Amsterdam, Den Haag en Dordrecht. De gemiddelde leeftijd van de Amsterdamse druggebruiker is 24 jaar, die van gebruikers in de rest van het land 22 jaar. De leeftijd van de helft van de gebruikers ligt tussen de 19 en de 25 jaar. Tegenover drie mannen die drugs gebruiken staat één vrouw: ongeveer dezelfde verhouding als men aantreft bij alcoholgebruikers en zware rokers.

Drs. Cohen stelde vast, dat 68 procent van de drug-gebruikers begint met hasjies en marihuana; de overige 32 procent begint met middelen als amfetamine en LSD. Ongeveer een à twee procent van de druggebruikers komt uiteindelijk terecht bij het medisch consultatiebureau voor alcoholisme: een deel van deze groep wordt volgens de gangbare term „verslaafd“ genoemd.

Drs. Cohen: „De klassieke vorm van „verslaving“: het optreden van uitgesproken psychische hunker, van onthoudingsverschijnselen (dat wil zeggen, dat men fysiek beroerd wordt, als men met druggebruik stopt) en de tendens om steeds meer te gaan gebruiken, komt vrij zelden voor. De

Wereldgezondheidsorganisatie heeft het begrip „verslaving" laten vallen en heeft het begrip „dependence" ingevoerd. Als je goed analyseert wat de psychische afhankelijkheid in feite is, dan kom je weer terecht bij dat half-mythische verslavingsbegrip. Het optreden van fysieke onthoudingsverschijnselen wordt in de praktijk op brede schaal voorkomen door het uiteindelijk zeer geringe percentage „verdovend middel", dat men werkelijk in zich opneemt. In New York is een grote concentratie van heroïnegebruik. Heroïne is een zeer verslavende stof. Maar door een bepaald handelspatroon (een lange reeks tussenhandelaren, die allemaal aan de samenstelling knoeien) krijgen de gebruikers doosjes heroïne, die nog slechts 3 procent van deze stof bevatten. New York telt niettemin een grote groep mensen die als „verslaafden" worden aangeduid, mensen, die elke dag spuiten, een undergroundleven leiden, die aan het stelen zijn, maar geen onthoudingsverschijnselen blijken te hebben, wanneer zij gedwongen zijn met het gebruik op te houden." „Iemand die drugs gaat gebruiken, krijgt drie soorten ervaringen: hij beleeft de uitwerking van de stof, hij realiseert zich voortdurend, dat hij zich overgeeft aan zaken waar de maatschappij negatief tegenover staat (de rechter kan hem tot enkele maanden gevangenisstraf veroordelen) en hij neemt kennis van het zeer specifieke leefklimaat in de subculturen, waar druggebruikers collectief hun afwijkend gedrag beleven.

Het blijft daar niet alleen bij het gebruik van middelen. Men bouwt in zo'n subcultuur een heel eigen wereldje op, met eigen kleding, eigen taal, een heel eigen ideologie. De hippiecultuur is er een voorbeeld van. De kerngroep van druggebruikers bouwt een soort „ondergrondse" carrière op, waarbij zij haar alternatieven in de gewone maatschappij dreigt te verliezen. Zijn afwijkende existentie is een factor, die de druggebruiker in veel gevallen ervan weerhoudt het gebruik van middelen op te geven. Wanneer iemand lijdt aan fysieke onthoudingsverschijnselen, dan behoeft dat helemaal geen probleem te zijn. Met de huidige stand van de medische kennis is het mogelijk om de meest afgrijselijk verslaafden binnen drie weken pijnloos van hun onthoudingsverschijnselen af te helpen. Meestal zie je dat ze daarna weer naar de stof grijpen, hoewel daar fysiek geen enkele noodzaak toe bestaat. Ze keren terug naar hun geïsoleerde wereld, waar zij hun relaties hadden, waar zij voor zichzelf een plaats hadden opgebouwd.

De gevaren die aan drugs kleven, zijn uiterst gecompliceerd. Enerzijds zijn er de medische en neurologische complicaties, anderzijds de sociologische aspecten. De wijze waarop de omgeving reageert kan tot grote problemen aanleiding geven (gezinsmoeilijkheden). Het gebruik van middelen kan situaties tot gevolg hebben die de samenleving terecht niet kan waarderen: als men in een roes verkeert, moet men niet in een auto gaan zitten. Een concrete evaluatie van het gevaar van stoffen is echter moeilijk te geven. Men kan zich niet afvragen: weegt longkanker door sigaretten op tegen alcoholverslaving? Praktisch elke stof heeft in medisch, psychiatrisch opzicht zijn bezwaren. Hoe verhouden de gevaren van het illegale gebruik van drugs zich tot het legale gebruik van middelen als tabak en alcohol? Wat zijn de gevaren die verbonden zijn aan het gebruik van medicijnen? Wat zijn de gevolgen van de luchtverontreiniging? Uit het onderzoek van drs. Cohen blijkt, dat de overgang van de ene stof naar de andere vrij hoog is. Een antwoord op de vraag hoe groot het percentage gebruikers is, dat overgaat van soft drugs op hard drugs, is moeilijk te geven, omdat een groot deel van de gebruikers al direct begint met middelen die zwaarder zijn dan hasjies en marihuana.

Drs. Cohen: „Van degenen die met lichte middelen beginnen, gaat een vrij grote groep met andere middelen experimenteren. Er is een gebied ontsloten. Men wordt nieuwsgierig. De weerstand wordt minder. Vroeger kwam het vriendje met het eerste stickje, het eerste amfetamine-tabletje. Het werd geaccepteerd en het gebruik ervan gaf geen reden tot ongerustheid. Men verkeert in een vriendenkring, waar ook andere stoffen rouleren. Mijn onderzoek heeft uitgewezen, dat naarmate men meer gewend is alcohol te gebruiken, meer de neiging bestaat over te gaan op middelen als hasjies."

Drs. Cohen heeft in het kader van zijn onderzoek niet gevraagd naar de motieven voor het druggebruik. Hij is van mening, dat men bij een motieven-onderzoek de bekende obligate antwoorden pleegt te geven. In de enquête was wel de vraag opgenomen: bent u wel eens gestopt

voor korte of lange tijd en wat was daarvan de reden? De meeste druggebruikers antwoordden zeer prozaïsch: het spul was niet te krijgen, of het was te duur. In zijn onderzoek heeft drs. Cohen grote aandacht besteed aan de wijze waarop in de drugwereld de verschillende stoffen worden gewaardeerd. Van de duizend geënquêteerden bleken slechts tien hasjiesrokers. één LSD-gebruiker en één opium-gebruiker wegens „gevaar van verder gebruik" ermee gestopt te zijn. Drs. Cohen: „Waarschuwingen in de pers en het ingrijpen door politie en justitie laten de druggebruikers koud.

Naar schatting wordt slechts twee à drie procent van de gebruikers gepakt. Dat hele circus van politie, justitie, gevangenis — dat honderden miljoenen kost — draait om een handjevol mensen. Het is een zeer kwalijke zaak, dat men nauwelijks onderscheid maakt tussen de bestrijding van de handel op internationaal niveau en het gebruik op nationaal niveau. Op het terrein van het druggebruik horen geen politie en justitie. Het loopt pas vaak geheel uit de hand met het gebruik, wanneer iemand geconfronteerd is met de justitie.

Het individuele drug-gebruik is in de openbaarheid gekomen: de politie weet 't, de rechter weet 't, de reclassering weet 't, de ouders weten 't en de vriendjes weten 't en dan wil men het (druggebruiker) wel zijn ook. Er is een verandering van identiteit gekomen, die volkomen averechts werkt." De enquêtevragen van drs. Cohen werden door duizend druggebruikers beantwoord: 74 procent mannen, 26 procent vrouwen. Merkwaardig is, dat dezelfde 1:3 verhouding ook voorkomt bij alcoholisten, zware rokers, bij schizofrenie en bij de aantallen homoseksuelen en lesbiennes, die zich bij de psychiater melden. Met betrekking tot de consumptie van tabak en alcohol bestaat een ongeschreven rolverwachting, maar in het gebruik van drugs is — cultureel gezien — iedereen even vrij.

Drs. Cohen: „Het maatschappelijke cultuurpakket wordt met meer kracht overgedragen naar de vrouw dan naar de man; de vrouw weet het cultureel normbesef beter in haar leven te integreren. Alles wat niet past in dat cultuurpakket, wekt weerstanden op. De vrouw is daardoor minder geneigd tot een experiment, wordt sneller afgeschrikt door afwijkend gedrag. Wanneer de vrouw wel overgaat tot een experiment, dan zal dat haar eerder in een conflictsituatie brengen."

Drs. Cohen heeft geen moeite gedaan een nieuw-geformuleerde verklaring te vinden voor de vraag waarom het gebruik van drugs meer ingevoerd is in de hogere (intellectuele) dan in de lagere milieus: „We hebben hier te maken met een complex van factoren, die we zeer wel kennen en in verband waarmee we een gecompliceerde correlatietechniek zouden kunnen opzetten. Ik vraag me echter af, of we hiermee nog nieuwe resultaten zullen krijgen. Het hogere gebruik in de intellectuele en artistieke milieus is ongetwijfeld mede een gevolg van extra geestelijke spanningen, twijfels bij het inslaan van de maatschappelijke weg. De vorming van sub-culturen is een zeer stimulerende factor voor het gebruik van middelen. Naarmate de maatschappij zich soepeler tegenover het druggebruik opstelt, des te minder zal men zich gedwongen voelen op te gaan in zo'n sub-cultuur. Op het niveau van de gebruikers zullen er bepaalde wetten moeten zijn om massaal gebruik van drugs tegen te gaan. Maar er zijn er die het ondanks wetten, toch blijven doen. Het is volstrekt zinloos deze mensen justitieel achterna te zitten. Ze krijgen er de pest in. Er ontstaat een soort oorlogstoestand. De praktijk leert dat veel mensen met het gebruik van een bepaalde stof beginnen, maar dat ze er ook bijtijds mee ophouden, 56 procent van de LSD-gebruikers is er uit eigen beweging wel eens langer dan drie maanden mee gestopt, 35 procent is er voorgoed mee gestopt. De helft van de opium-gebruikers houdt er na verloop van tijd mee op. In een repressieve situatie zouden deze percentages minder worden."